

جهانی شدن توریسم درمانی با تاکید بر فرصت های کارآفرینی در ایران

نویسندگان: بهرام نوازی *، ناهید جلیلیان ۱، فاطمه عسگری ۲،

*دانشیار دانشگاه بین الملل امام خمینی (ره) قزوین ۰۹۱۲۱۱۳۳۷۲۲--info@navazeni.ir

دانشجوی دکتری کارآفرینی دانشگاه آزاد قزوین 09183305669-njjalilian@yahoo.com

دانشجوی دکتری کارآفرینی دانشگاه آزاد قزوین-09126208015 f askari1987

چکیده:

تاریخچه توریسم پزشکی به هزاران سال قبل و به یونان قدیم بر می‌گردد، زمانی که زائرین از نقاط گوناگون با گذر از دریای مدیترانه خود را به منطقه‌ای در خلیج «سرونیک» به نام «اپیدوریا» می‌رساندند. باورها بر این بود که مهرباب خدای شفابخش یونانی‌ها، اسقلپیوس، در آنجا قرار دارد. بیماران با روزه گرفتن و نیایش به دنبال شفاء بیماری‌های خود بودند. در حال حاضر اپیدوریا قدیمی‌ترین خاستگاه گردشگری پزشکی در جهان شناخته می‌شود.

طبق تعریف سازمان جهانی گردشگری، توریسم پزشکی یعنی سفر به منظور درمان بیماری‌های جسمی یا انجام نوعی از عمل‌های جراحی زیر نظر پزشکان در بیمارستان‌ها یا مراکز درمانی. گردشگری پزشکی از زیرشاخه‌های گردشگری سلامت است. این نوع سفر از اوایل ۱۹۹۰ به دلایل مختلفی همچون جهانی شدن و آزاد سازی تجارت، تغییرهای نرخ ارز در اقتصاد، در نتیجه محبوبیت کشورهای آسیایی از این حیص و بحران‌های اقتصادی در منطقه کشورهای آسیایی (که سبب شد بیشتر به این صنعت توجه شود) رایج شد. بر طبق نظر کریستین لی (Cristine Lee) ۲۰۰۶ هیچ تعریف جهانی پذیرفته شده ای برای واژه گردشگری سلامت وجود ندارد و بهترین روش توضیح از طریق محتوا، فعالیت‌ها، اهداف و یا انگیزه‌ها ست. مثلاً واژه "گردشگری بهداشت و درمان" به مواردی از سفرها اطلاق می‌گردد که در حیطه روشهای پزشکی و با اهداف سلامتی و تندرستی باشند بنابراین شامل گردشگری سلامت، عمل‌های جراحی زیبایی و روشهای آب گرم درمانی و همچنین روشهای درمانی جایگزین است.

در واقع توریسم درمانی نوعی از مسافرت است که علاوه بر تفریح، فراغت و آسایش، سلامت و مراقبت‌های پزشکی را نیز در بر دارد (تورنر، ۲۰۱۰) مسافرت به منظور دستیابی به مراقبت‌های درمانی به دلایل مختلفی صورت می‌گیرد. که از جمله آن می‌توان به شرایط فردی بیمار، قوانین اجتماعی، ساختاری و اقتصادی، سیاسی اشاره نمود (مارلو ۲۰۰۷). قیمت یکی از اصلی‌ترین فاکتورهای موفقیت توریسم پزشکی است. برای نمونه، بیشترین دلایل سفرهای پزشکی آمریکایی‌ها به دلیل قیمت‌های ارزان در سایر کشورهاست. عمل اسپینال فیوژن در آمریکا قیمتی حدود ۶۲۰۰۰۰ دلار دارد. در حالی که همین عمل جراحی در مالزی برابر است با ۶۰۰۰۰ دلار.

امروزه توریسم سلامت گزارش رشد چشمگیری از نظر تعداد افراد درآمد و تعداد کشورهای درگیر منتشر کرده است. بنابراین، این تحقیقات با هدف تعیین و شفاف سازی فرصتهای کارآفرینی انجام شده است.

- ضرورت و اهمیت این مطالعه تا بدانجاست که مطالعات اخیر نشان می دهد، طبق پیش بینی سازمان جهانی گردشگری تا سال 2020 میلادی تعداد جهانگردان به رقمی بالغ بر ۱/۶ میلیارد نفر خواهد رسید و جهانگردان بیش از 2 تریلیون دلار خرج خواهند کرد که بخش عمده آن به کشورهای توسعه یافته تعلق خواهد یافت. گزارش های سازمان جهانی گردشگری حاکی از آن است که درآمد خاورمیانه از صنعت توریسم در سال 2014 حدود 700 میلیارد دلار برآورد می شود. براساس آمارهای یونسکو، ایران به دلیل برخورداری از جاذبه های متعدد می تواند جزو 10 کشور اول دنیا به لحاظ ورود گردشگر باشد. اما آمارهای رسمی حاکی از آن است بیش از 800 میلیارد دلار گردش مالی سالانه صنعت توریسم در جهان است، که سهم کشور ایران کمتر از یک دهم درصد از این گردش مالی است. لذا، سهم بسیار ناچیز ایران از صنعت گردشگری نشان دهنده آن است که صنعت گردشگری نتوانسته نقش خود را به عنوان عامل توسعه اقتصادی کشور و معرفی ایران به عنوان کشوری توریستی و فرهنگی به خوبی ایفا کند چراکه ایران به دلیل سابقه تمدنی کهن و آثار متعدد و سالم به جا مانده از دوران شکوه تمدن پارس در میان کشورهای دنیا، پتانسیل پویا بودن را دارد. (WTO, 2012). بر همین اساس، سه منطقه جهان که در سال 2020 بیش ترین تعداد جهانگردان ورودی را خواهند داشت به ترتیب عبارت اند از اروپا (717 میلیون گردشگر)، شرق آسیا و اقیانوسیه (397 میلیون گردشگر) و آمریکا (283 میلیون گردشگر). آفریقا، خاورمیانه و جنوب شرق آسیا به ترتیب در مقام های بعدی قرار دارند. پیش بینی می شود شرق آسیا و اقیانوسیه، جنوب آسیا، خاورمیانه و آفریقا با رشد متوسط سالانه بیش از 5 درصد در مقایسه با 1/4 درصد رشد متوسط جهانی بیشترین میزان رشد را به خود اختصاص دهند. رشد جهانگردی در مناطقی مانند اروپا و آمریکا که از لحاظ گردشگری پیشرفته ترند، از میانگین جهانی کمتر خواهد بود. اروپا همچنان بیشترین سهم را در بازار گردشگران ورودی جهان خواهد داشت، اما سهم تعداد گردشگران اروپا از 60 درصد در سال 1995 به 46 درصد در سال 2020 تنزل پیدا خواهد کرد. کشورهای فرانسه، آمریکا، اسپانیا، چین، و ایتالیا بیشترین تعداد گردشگران را به خود جلب کرده اند و کشورهای آمریکا، اسپانیا، فرانسه و ایتالیا به ترتیب بیشترین درآمد را از گردشگران داشته اند. سازمان جهانی گردشگری در گزارش سال جاری خود اعلام کرد رشد قابل توجه سفر گردشگران خارجی به خاورمیانه و دیدار از جاذبه های گردشگری این منطقه، موجب شده خاورمیانه به چهارمین منطقه گردشگری پذیر جهان تبدیل شود، اما تاکنون در این میان ایران سهم بسیار ناچیز دوهزارم درصدی را از گردشگری جهان داشته است. بر اساس تقسی مبنی سازمان جهانی گردشگری، ایران در منطقه جنوب آسیا قرار گرفته و هما نظر که از آمارها و شواهد بر می آید در سال 2020، تنها 19 میلیون گردشگر از این مناطق بازدید خواهند کرد و این منطقه از لحاظ جذب گردشگر در رده آخر قرار گرفته است.

- در زمینه فرصتهای کارآفرینی، نتایج مربوط به روشهای پزشکی و گردشگری را نمی توان نادیده گرفت، بنابراین طیف وسیعی از خدمات گردشگری در زمینه مراقبت های بهداشتی درمانی توسط شرکتها و ارگانهای خصوصی ارائه می شود.

- با این حال این مرزهای اجتماعی و اقتصادی هستند که در جریان ارائه خدمات بهداشتی و درمانی در کشورهای دریافت کننده و بحران مدیریت در سیستم مراقبتهای بهداشتی در کشورهای ارائه دهنده بیشتر از خدمات گردشگری و پزشکی و درست به همان اندازه ی ملاحظات اخلاقی اهمیت دارند.
- تبدیل مراقبتهای پزشکی در قالب ابزار تجاری که بتوان انرا خرید و فروش و یا معامله نمود، خواص انسانی انرا تا جایی کاهش میدهد که اصول اخلاقی موجود را به خطر می اندازد.
- بنابراین گردشگری آمده تا برای تمامی این مشکلات یک راه حل آسان و سازمان یافته ارائه کند اما مسائل حل نشده بسیاری هنوز باقی می ماند و اگر نظام سلامت ملی و قوانین ملی و بین المللی نتوانند نیازها و مشکلات خود را در این زمینه مشخص نمایند و مجدداً مساله گردشگری سلامت را به بازار محول کند شرایط بسیار وخیم تر خواهد شد.
- با توجه با اعلام سازمان تجارت جهانی و سازمان بهداشت جهانی چهار مدل مربوط به بازرگانی و تجارت خدمات پزشکی مانند عرضه فرامرزی خدمات بهداشتی، استفاده از خدمات بهداشتی در خارج از کشور، حضور تجاری و اقدامات کارکنان بخش پزشکی به عنوان اشخاص حقیقی
- با توجه به اهمیت موضوع جهانی شدن و توریسم درمانی که از مباحث مهم در راستای جهانی شدن می باشد، لذا این مطالعه مروری بمنظور تعیین جهانی شدن و توریسم درمانی با تاکید بر فرصت های کارآفرینی در ایران بصورت مروری در سال ۱۳۹۴ انجام شد.
- کلمات کلیدی: جهانی شدن، توریسم درمانی، فرصت های کارآفرینی

اصل مقاله :

- جهانی شدن توریسم درمانی با تاکید بر فرصت های کارآفرینی در ایران

مقدمه و هدف:

عبارت "توریسم درمانی" معمولاً برای توضیح شیوه مسافرت بیماران به خارج از محدوده مراقبت های پزشکی خود جهت دستیابی به خدمات پزشکی استفاده می شود هزینه این مسافرت معمولاً از جیب مسافر پرداخت می شود (تورنر ۲۰۱۱،۷ و کانل) هدف اصلی مسافرت معمولاً از جیب مسافر پرداخت می شود (تورنر ۲۰۱۱،۷ و کانل ۲۰۰۶) این است که بیمار به منظور مراقبت پزشکی بجای دیگر سفر کند (والوری ۲۰۱۱). در واقع توریسم درمانی نوعی از مسافرت است که علاوه بر تفریح، فراغت و آسایش، سلامت و مراقبت های پزشکی را نیز در بر دارد (تورنر، ۲۰۱۰) مسافرت به منظور دستیابی به مراقبت های درمانی به دلایل مختلفی صورت می گیرد. که از جمله آن می توان به شرایط فردی بیمار، قوانین اجتماعی، ساختاری و اقتصادی، سیاسی اشاره نمود (مارلو ۲۰۰۷،)

جدول 1. پیش بینی روند گردشگران بین المللی بر حسب منطقه (به میلیون نفر)

منطقه	۱۹۹۵	۲۰۰۰	۲۰۱۰	۲۰۲۰
اروپا	۳۳۶	۳۹۷	۵۲۷	۷۱۷
آمریکا	۱۱۰	۱۳۸	۱۹۰	۲۸۳
آفریقا	۲۰	۲۵	۴۷	۷۷
خاورمیانه	۱۴	۱۴	۳۶	۶۹
جنوب آسیا	۴,۴	۶	۱۱	۱۹
آسیای جنوب شرقی و حوزه اقیانوس آرام	۸۱	۱۲۲	۱۹۵	۳۹۷

منبع WTO 2012

توریسم از بزرگترین صنایع دنیا و وابسته به بخش عمده ای از اقتصاد جهانیست در عصر جهانی شدن که فشردگی زمان، مکان و فضا پدید آمده، علم پزشکی و خدمات وابسته به آن در سراسر جهان شاخه ای از صنعت گردشگری را به عنوان گردشگری سلامت به وجود آورده است موقعیت و تنوع جغرافیایی ایران و وجود ذخایر گسترده طبیعی و چشمه های آب معدنی و سابقه درخشان و کهن علم پزشکی ایران در رشته های مختلف و تنوع خدمات درمانی و پزشکی و کیفیت آن باعث توجه به این نوع گردشگری به ایران شده است اما با توجه به ویژگی های جهانی شدن گردشگری ساختار برنامه ریزی گردشگری سلامت و عملکرد مناسب نهاد ای مرتبط دولتی و خصوصی آن مناسب و شایسته ایران نبوده. با توجه به اهداف این پژوهش به نظر میرسد عدم وجود طرح جامع توریسم سلامت در ایران در کند شدن روند توسعه گردشگری سلامت موثر و قابلیت ها و توانمندی های ایران در این زمینه تاثیر چندانی در توسعه علمی و اقتصادی، درآمد و اشتغال ندارد لذا این مقاله ضمن توجه به این مسئله راهکارها و پیشنهاد هایی را ارائه می نماید

دلایل گردشگری سلامت، براساس تحقیقی که «مک کنزی» (موسسه بین المللی مشاوره مدیریت در شیکاگو) انجام داده است، امروزه گردشگران درمانی به دلایل متفاوتی برای درمان به سایر کشورها سفر می کنند؛ برای مثال کشورهای توسعه نیافته مانند سودان، سومالی، افغانستان، لیبی و... به دلیل نبود خدمات بهداشت و درمان مناسب و پرسنل پزشکی حاذق در این کشورها، برای درمان به نقاط دیگر جهان سفر می کنند یا اینکه ساکنان کشورهای آمریکایی و اروپایی به دلیل گران بودن خدمات درمانی و صف های انتظار طولانی برای بیماران، تمایل بیشتری برای سفر به کشورهای دیگر و درمان در آنجا دارند. از سوی دیگر ساکنان کشورهای دارای جمعیت پیر به دلیل تعداد بالای افراد مسن و کمبود پرسنل پزشکی و هزینه های بالای مراقب از بیماران برای درمان به کشورهای دیگر سفر می کنند. با توجه به وسعت روزافزون کشورها در حوزه تجهیز خدمات درمانی برای پذیرش گردشگران سلامت، گزارش تحقیقی گردشگری درمانی در سال ۲۰۱۳ میلادی انجمن بین المللی گردشگری درمانی نشان می دهد که حدود ۸۰ درصد از سفرهای درمانی برای صرفه جویی در هزینه های سفر و درمان است. این در حالی است که انجام جراحی های زیبایی بیش از سایر درمان هاست و ۳۸ درصد از تقاضای گردشگران سلامت را تشکیل می دهد. این برآوردها نشان می دهد که حدود ۹۲ درصد از کل هزینه های سفرهای درمانی به ازای هر بیمار کمتر از ۳۰ هزار دلار است و گردشگران درمانی رقمی بین

۷۴۷۵ تا ۱۵۸۳۳ دلار برای هر سفر درمانی می‌پردازند. این در حالی است که به ازای ۶ میلیون سفر انجام شده از سوی گردشگران درمانی، ۴۵ تا ۹۵ میلیارد دلار به تولید ناخالص داخلی جهان افزوده می‌شود.

ضرورت و اهمیت این مطالعه تا بدانجاست که مطالعات اخیر نشان می‌دهد، طبق پیش بینی سازمان جهانی گردشگری تا سال 2020 میلادی تعداد جهانگردان به رقمی بالغ بر ۱/۶ میلیارد نفر خواهد رسید و جهانگردان بیش از 2 تریلیون دلار خرج خواهند کرد که بخش عمده آن به کشورهای توسعه یافته تعلق خواهد یافت. گزارش های سازمان جهانی گردشگری حاکی از آن است که درآمد خاورمیانه از صنعت توریسم در سال 2014 حدود 700 میلیارد دلار برآورد می‌شود. براساس آمارهای یونسکو، ایران به دلیل برخورداری از جاذبه های متعدد می‌تواند جزو 10 کشور اول دنیا به لحاظ ورود گردشگر باشد. اما آمارهای رسمی حاکی از آن است بیش از 800 میلیارد دلار گردش مالی سالانه صنعت توریسم در جهان است، که سهم کشور ایران کمتر از یک دهم درصد از این گردش مالی است. لذا، سهم بسیار ناچیز ایران از صنعت گردشگری نشان دهنده آن است که صنعت گردشگری نتوانسته نقش خود را به عنوان عامل توسعه اقتصادی کشور و معرفی ایران به عنوان کشوری توریستی و فرهنگی به خوبی ایفا کند چراکه ایران به دلیل سابقه تمدنی کهن و آثار متعدد و سالم به جا مانده از دوران شکوه تمدن پارس در میان کشورهای دنیا، پتانسیل پیشتاز بودن را دارد. (WTO, 2012). بر همین اساس، سه منطقه جهان که در سال 2020 بیش ترین تعداد جهانگردان ورودی را خواهند داشت به ترتیب عبارت اند از اروپا (717 میلیون گردشگر)، شرق آسیا و اقیانوسیه (397 میلیون گردشگر) و آمریکا (283 میلیون گردشگر). آفریقا، خاورمیانه و جنوب شرق آسیا به ترتیب در مقام های بعدی قرار دارند. پیش بینی می‌شود شرق آسیا و اقیانوسیه، جنوب آسیا، خاورمیانه و آفریقا با رشد متوسط سالانه بیش از 5 درصد در مقایسه با 1/4 درصد رشد متوسط جهانی بیشترین میزان رشد را به خود اختصاص دهند. رشد جهانگردی در مناطقی مانند اروپا و آمریکا که از لحاظ گردشگری پیشرفته ترند، از میانگین جهانی کمتر خواهد بود. اروپا همچنان بیشترین سهم را در بازار گردشگران ورودی جهان خواهد داشت، اما سهم تعداد گردشگران اروپا از 60 درصد در سال 1995 به 46 درصد در سال 2020 تنزل پیدا خواهد کرد. کشورهای فرانسه، آمریکا، اسپانیا، چین، و ایتالیا بیشترین تعداد گردشگران را به خود جلب کرده اند و کشورهای آمریکا، اسپانیا، فرانسه و ایتالیا به ترتیب بیشترین درآمد را از گردشگران داشته اند. سازمان جهانی گردشگری در گزارش سال جاری خود اعلام کرد رشد قابل توجه سفر گردشگران خارجی به خاورمیانه و دیدار از جاذبه های گردشگری این منطقه، موجب شده خاورمیانه به چهارمین منطقه گردشگری پذیر جهان تبدیل شود، اما تاکنون در این میان ایران سهم بسیار ناچیز دوهزارم درصدی را از گردشگری جهان داشته است. بر اساس تقسی مبنی سازمان جهانی گردشگری، ایران در منطقه جنوب آسیا قرار گرفته و هما نظر که از آمارها و شواهد بر می آید در سال 2020، تنها 19 میلیون گردشگر از این مناطق بازدید خواهند کرد و این منطقه از لحاظ جذب گردشگر در رده آخر قرار گرفته است.

ملاک انتخاب کشورهای گردشگری پذیر در حوزه درمان و سلامت به دلیل حساسیت بالا و اهمیت سلامت افراد نیازمند استانداردهایی است که این استانداردها وجود دانش فنی و علمی و همچنین زیرساخت های پزشکی و درمانی را شامل می‌شود. به طوری که مقاصدی که خواهان فعالیت در این نوع گردشگری هستند باید استانداردهای لازم را در زمینه ارائه خدمات درمانی و پزشکی به گردشگران کسب کنند. یکی از استانداردهای لازم برخورداری از گواهینامه «جی سی آی (JCI)» برای اعتبارسنجی

مراکز درمانی است. این گواهینامه که در سال ۱۹۱۳ میلادی از سوی کالج جراحان امریکا به منظور بهبود استاندارد خدمات بیمارستانی وضع شد به تنظیم اصول و معیارهایی انجامید که مبنای تعیین اعتبار قرار گرفت. پس از آن در سال ۱۹۵۲م، کانادا و در سال ۱۹۷۴م استرالیا به اجرای اعتبارسنجی پرداختند و در سال ۱۹۹۸م کمیته مشترک بین‌المللی «جی‌سی‌آی» به عنوان شاخه‌ای از کمیته مشترک ایالات متحده به وجود آمد و استانداردها مطابق با ماموریت ارتقای ایمنی و کیفیت مراقبت بیمار در سراسر دنیا مورد بازبینی مجدد قرار گرفت.

کشورهای دارای گواهینامه «جی‌سی‌آی» می‌باشند اکنون و با توجه به رشد گردشگری سلامت و مراجعه بیماران به کشورهای دیگر برای درمان بیماری، کشورهای در حال توسعه سعی می‌کنند تا تعداد مراکز درمانی بیشتری را مطابق با استانداردهای بین‌المللی آماده کنند تا موفق به دریافت این گواهینامه شوند. در بین کشورهای منطقه کشورهایمانند امارات متحده عربی، عربستان سعودی، ترکیه، هند، مالزی و اردن تعداد قابل توجهی از این نوع بیمارستان‌ها را دارند. به طوری که در کشور هند ۲۱، ترکیه ۵۰، مالزی ۱۳، اردن ۱۰ و امارات متحده عربی ۸۹ مرکز درمانی با گواهینامه «جی‌سی‌آی» وجود دارد. در این میان، اگرچه ایران با برخورداری از تیم‌ها متبحر به ویژه در برخی رشته‌های پزشکی از جمله ظرفیت‌های گردشگری درمانی است اما به دلیل ضعف خدمات درمانی و تجهیزات پزشکی در مقایسه با رقبای گردشگری درمانی در ایران هنوز توان ورود به بازارهایی با سطح درآمد بالاتر را در جهان ندارد. علاوه بر اینکه هیچ یک از مراکز درمانی در ایران موفق به دریافت این گواهینامه نشده‌اند. همین موضوع باعث بی‌میلی گردشگران خارجی به سفر درمانی به ایران شده است. البته غیر از عراقی‌ها که به خاطر شرایط جنگی و نابسامانی اجتماعی و نداشتن تمکن مالی به طور معمول به ایران سفر می‌کنند، ساکنان کشورهای دیگر، بیمارستان‌های دارای گواهینامه «جی‌سی‌آی» را در برای درمان بیماری‌های خود در اولویت قرار می‌دهند. البته برآورد کوتاهی از میزان هزینه‌های لازم برای درمان در بیمارستان‌های کشورهای گردشگرپذیر نشان می‌دهد که به عنوان مثال، هزینه عمل قلب باز در ترکیه ۱۸۰ هزار دلار و در انگلیس ۴۰ هزار دلار تمام می‌شود اما در ایران این مبلغ حدود ۱۰ تا ۱۶ هزار دلار در مراکز خصوصی برآورد شده؛ بنابراین برای بسیاری از بیماران، درمان در ایران صرفه اقتصادی بیشتری دارد، اما نداشتن گواهینامه «جی‌سی‌آی» مانع جذب گردشگران سلامت به ایران می‌شود.

گردش مالی گردشگری سلامت، ۴۰۰ تا ۴۲۰ میلیون دلار که سهم ۵/۰ درصدی ایران از درآمد ارزی بخش گردشگری سلامت در دنیا چیزی نیست که بشود به آن افتخار کرد، به ویژه وقتی نه آن قدرها دور بلکه در همین نزدیکی‌ها کشورهایمانند هندوستان، سنگاپور و تایلند در پایان سال ۲۰۱۳م فقط در بخش گردشگری سلامت میلیاردها دلار نصیب‌شان شده است. براساس پیش‌بینی سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در حالی سهم ایران از گردش مالی بخش گردشگری سلامت ۴۰۰ تا ۴۲۰ میلیون دلار است که قرار است با فعالیت‌هایی که در آینده انجام می‌شود و با فرصت‌های جدید سرمایه‌گذاری در این بخش تا پایان دولت یازدهم درآمد ایران از این حوزه به حدود ۳ میلیارد دلار برسد. براساس آمار سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری در سال ۲۰۱۳ میلادی یک میلیارد و ۱۸۷ میلیون گردشگر در دنیا جابه‌جا شده است.

وضعیت گردشگری درمانی در منطقه آسیا بدین شرح که تایلند، به عنوان رهبر بازار گردشگری درمانی در آسیا بیش از ۴۰ درصد از سهم بازار منطقه در سال ۲۰۱۱م را به خود اختصاص داده است و بر اساس گزارش سازمان جهانی گردشگری پیش‌بینی می‌شود در پایان سال ۲۰۱۵م این کشور به بیش از ۲ برابر سهم فعلی دست یابد. این در حالی است که هند یکی از نخستین کشورهایمانند است که وارد بازار گردشگری درمانی آسیا شده است. از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۱م تعداد گردشگران درمانی این کشور ۳۰ درصد رشد داشته و پیش‌بینی می‌شود که در سال ۲۰۱۵م این کشور نزدیک به نیم میلیون گردشگر درمانی جذب کند.

تسهیلات گردشگری درمانی سنگاپور نیز در آسیا بهترین است، اما هزینه‌های درمانی در آن نسبت به رقبایش کمی بیشتر است. پیش‌بینی می‌شود که تعداد گردشگران درمانی این کشور در سال ۲۰۱۵م به بیش از یک میلیون نفر برسد. در این میان اگرچه فیلیپین توسعه گردشگری درمانی را کمی دیرتر آغاز کرده اما به سرعت در حال رشد بوده و براساس برآوردها بازار گردشگری درمانی این کشور در طول سال‌های ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۵م سالانه رشدی معادل ۹ درصد داشته است. در میان کشورهای شرق دور نیز کره جنوبی روبه‌رشدترین مقصد گردشگری درمانی در آسیاست و پیش‌بینی می‌شود که در سال ۲۰۱۵م این کشور بیش از ۳۰۰ هزار گردشگر درمانی داشته باشد. اما گردشگری درمانی در تایوان یکی از مهم‌ترین جاذبه‌های گردشگری برای گردشگران چینی با درآمد متوسط و بالا محسوب و پیش‌بینی می‌شود. بازار گردشگری درمانی این کشور از سال ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۵ سالانه ۷ درصد رشد داشته است.

روش کار: این تحقیق به روش توصیفی و با استفاده از مقالات علمی پژوهشی مروری انجام شد.

یافته‌ها:

به دلیل ارز آوری و درآمدهای بسیار بالایی که توریسم پزشکی دارد، بسیاری از دولت‌ها با قدرت بالایی در حال تقویت این صنعت در کشورشان هستند. کشورهای پیشرو در عرصه توریسم پزشکی به شرح زیر هستند:

برزیل: یکی از قدیمی‌ترین کشورها در توریسم پزشکی می‌باشد که البته بیشتر شهرت خود را مدیون جراحی‌های زیبایی است؛ اما جراحی‌های غیر زیبایی در برزیل به تازگی شروع به فعالیت کرده و پیشینه زیادی ندارند. اولین بیمارستان مورد تأیید استانداردهای JCI در خارج از آمریکا، بیمارستانی در برزیل بود که موفق به دریافت گواهینامه این کمیسیون شد.

کاستاریکا: در طول سال‌های گذشته کاستاریکا تلاش بسیاری برای رشد در گردشگری پزشکی انجام داد و از سال ۲۰۰۷ از پیشگامان این صنعت محسوب می‌شود. در حال حاضر کاستاریکا دارای ۳ بیمارستان مورد تأیید JCI است که هر ۳ در شهر سن خوزه هستند.

هند: از کشورهای مهم آسیایی در عرصه توریسم پزشکی که ۲۲ بیمارستان آن موفق به دریافت گواهینامه JCI شده‌اند. توریسم پزشکی هند بسیار در جهان شهرت دارد، عمده دلیل جذب شدن توریست‌ها به هند، ارزان بودن خدمات به نسبت سایر کشورهاست. همچنین هند طرح ویزای M را به اجرا درآورده است، ویزایی که در سفارتخانه‌های هند در دیگر کشورها به افرادی داده می‌شود که جهت دریافت خدمات پزشکی قصد سفر به هند را دارند.

مکزیک: مقصد بسیار جذاب برای توریست‌های پزشکی، مخصوصاً آمریکایی‌هاست. آمریکایی‌های ساکن ایالت‌های جنوبی هم‌مرز با مکزیک همچون نومکزیکو، اریزونا یا تگزاس تقریباً به شکل روتین وار به مکزیک رفته و خدمات پزشکی ارزان آنجا را تجربه می‌کنند. به عنوان نمونه خدمات دندان پزشکی متخصصین در مکزیک یک چهارم تا یک پنجم همان خدمات در آمریکاست. بحث مکزیک به قدری برای آمریکایی‌ها جذاب است که مسئولان ایالت تگزاس درخواست صدور اجازه فعالیت برای افراد در حوزه سلامت در دو طرف مرز را دارند در حالی که پزشکان آمریکایی به شدت با این طرح مخالفند و اعتقاد دارند که توان رقابت با قیمت‌های پایین مکزیک برای آنها وجود ندارد.

پاناما: جاذبه‌های دیدنی، دو زبانه بودن پزشکان، داشتن مدارک و استانداردهای بین‌المللی، استفاده از واحد پول دلار آمریکا و عدم نیاز توریست‌ها به تبدیل کردن پول. دلایلی همچون این موارد دست به دست هم دادند تا پاناما یکی از پیشروها در صنعت توریسم پزشکی در عرصه بین‌الملل شود.

سنگاپور: این کشور دارای چندین بیمارستان مورد تأیید JCI است. استانداردهای بهداشتی در سنگاپور بسیار بالاست؛ طبق گزارش سازمان بهداشت جهانی که در سال ۲۰۰۰ منتشر شد، سنگاپور ششمین کشور از نظر داشتن بهترین سیستم بهداشتی - درمانی در جهان، و اولین کشور در آسیا است. عمده بیمارانی که به سنگاپور مراجعه می‌کنند از کشورهای همسایه همچون مالزی، اندونزی و کشورهای جنوب آسیایی هستند.

تایوان: دولت تایوان به شکل رسمی اعلام کرد که قصد دارد کشورش را به مرکز توریسم پزشکی تبدیل کند و در این راه در سال ۲۰۰۷ وزارت بهداشت تایوان طرحی را به اجرا درآورد تا سطح تمامی خدمات پزشکی در این کشور بالا رود. در ادامه، برنامه‌های برای همکاری گسترده دولت تایوان با مراکز آکادمیک جهت معرفی تایوان به عنوان یک برند توریسم پزشکی در جهان ارائه شده بود. بیمارستان‌های تایوان موظف به ارائه آمارهای دقیق به دولت هستند. بر اساس این آمارها، فقط بین ماه‌های ژانویه تا آگوست ۲۰۱۲، بیش از ۶۰۰،۰۰۰ توریست برای درمان به بیمارستان‌های تایوان مراجعه کرده‌اند. افزایش روزافزون گردشگری سلامت بر اساس آخرین آمارهای ارائه شده از سوی سازمان جهانی گردشگری در سال ۲۰۱۳ میلادی، ۲۷ درصد سفرهای انجام شده در سطح جهان با انگیزه سلامت، مذهبی و دیدار دوستان و آشنایان بوده است. با رشد و گسترش گردشگری درمانی در جهان کشورهای بیشتری به جمع مقصدهای گردشگری درمانی می‌پیوندند. با آگاهی مردم جهان از مزایای سفرهای درمانی بر تعداد این نوع گردشگران نیز افزوده می‌شود. براساس آمار موجود سالانه حدود ۷ میلیون نفر با هدف درمان به کشورهای دیگر سفر می‌کنند و روزبه‌روز بر تعداد این افراد افزوده می‌شود تا جایی که درآمد حاصل از این مقوله در جهان از ۴۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۴م به ۱۴۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۴م رسیده است. انجام عمل‌های جراحی و سایر درمان‌ها در کشورهای دیگر علاوه بر استفاده از کیفیت بالاتر خدمات و فناوری، به کاهش هزینه‌های درمان نیز کمک می‌کند. صرفه‌جویی ناشی از سفرهای درمانی به کشورهای مختلف براساس دلار آمریکا برای کشورهای مقصد گردشگری متفاوت است؛ برای مثال در برزیل از ۲۵ تا ۴۰ درصد، در هند ۶۵ تا ۹۰ درصد، در کره جنوبی ۳۰ تا ۴۵ درصد و در مالزی از ۶۵ تا ۸۰ درصد هزینه‌های درمانی براساس دلار کاهش می‌یابد. این میزان صرفه‌جویی در کشورهای دیگری مانند مکزیک ۴۰ تا ۶۵ درصد، سنگاپور ۳۰ تا ۴۵ درصد، تایوان ۴۰ تا ۵۵ درصد، تایلند ۵۰ تا ۷۰ درصد و ترکیه ۵۰ تا ۶۵ درصد برآورد شده است.

بحث و نتیجه گیری:

- در زمینه فرصت‌های کارآفرینی، نتایج مربوط به روش‌های پزشکی و گردشگری را نمی‌توان نادیده گرفت، بنابراین طیف وسیعی از خدمات گردشگری در زمینه مراقبت‌های بهداشتی درمانی توسط شرکتها و ارگانهای خصوصی ارائه می‌شود.
- با این حال این مرزهای اجتماعی و اقتصادی هستند که در جریان ارائه خدمات بهداشتی و درمانی در کشورهای دریافت‌کننده و بحران مدیریت در سیستم مراقبت‌های بهداشتی در کشورهای ارائه‌دهنده بیشتر از خدمات گردشگری و پزشکی و درست به همان اندازه می‌ملاحظاتی اخلاقی اهمیت دارند.
- تبدیل مراقبت‌های پزشکی در قالب ابزار تجاری که بتوان آنرا خرید و فروش و یا معامله نمود، خواص انسانی آنرا تا جایی کاهش می‌دهد که اصول اخلاقی موجود را به خطر می‌اندازد.

- بنابراین گردشگری آمده تا برای تمامی این مشکلات یک راه حل آسان و سازمان یافته ارائه کند اما مسائل حل نشده بسیاری هنوز باقی می ماند و اگر نظام سلامت ملی و قوانین ملی و بین المللی نتوانند نیازها و مشکلات خود را در این زمینه مشخص نمایند و مجدداً مساله گردشگری سلامت را به بازار محول کند شرایط بسیار وخیم تر خواهد شد. ایران کشوری است که دارای رتبه پنجم دنیا از لحاظ دارا بودن صدها جاذبه تاریخی، تفریحی، فرهنگی، طبیعی و گردشگری است که هر کدام از این جاذبه‌ها به تنهایی می تواند عامل مهمی برای جذب تعداد زیادی از گردشگران خارجی باشد، اما با این تفاسیر چرا میزان ورود گردشگر خارجی به ایران نسبت به کشورهای که تعداد جاذبه های گردشگری آن ها در مقایسه با ایران بسیار پایین تر است، کمتر است؟. مثلاً ترکیه با وجود اینکه در مقایسه با ایران دارای اماکن و جاذبه های گردشگری اندکی است اما حدود ۱۰ برابر ایران در جذب گردشگران خارجی موفق عمل کرده است. (Wangenheim & Bayon). صنعت توریسم سلامت نیز که صنعتی خدماتی است از این مزایای درمانی برای افراد سایر کشورها به عنوان گردشگران بهره مند می شود. بدین منظور، عوامل مؤثر بر تصمیم گیری توریسم و رضایت آنان در انتخاب ایران بعنوان کشوری که می تواند نیازهای پزشکی آنان را تامین کند خواهد داشت، باید به دقت بررسی شود.

توریسم سلامت در ایران تاریخچه بسیار کوتاهی دارد. در حقیقت در سال ۸۲ برای اولین بار توریسم درمانی در گردشگری ایران از سوی وزارت بهداشت مورد توجه قرار گرفت؛ البته وزارت بهداشت بیشتر با هدف اشتغال زایی برای دانش آموختگان پزشکی به این مبحث پرداخت و نه رونق توریسم درمانی. اما کم کم از سال ۸۳ و درست پس از ادغام سازمان میراث فرهنگی و سازمان ایرانگردی و جهانگردی توریسم درمانی به صورت مستقل در ایران ایجاد شد و مورد توجه بیشتری قرار گرفت.

- طبق آمارهای جهانی ارائه شده، در سال ۲۰۰۴ درآمد حاصل از گردشگری سلامت ۴۰ میلیارد دلار بوده است که این رقم در سال ۲۰۰۶ به ۶۰ میلیارد دلار رسیده و در سال ۲۰۱۲ به بیش از ۱۰۰ میلیارد دلار رسیده است. در واقع صنعت گردشگری درمانی یا سلامت اکنون مدت هاست است که در میان عموم مردم در کشورهای مختلف محبوبیت بسیار یافته است. با این حال برخلاف خدمات به ظاهر یکسانی که در این صنعت به متقاضیان و گردشگران ارائه می شود، بسته به هدف نهایی از ارائه این خدمات در مقصد یا دریافت این خدمات از سوی گردشگر، در هر کشوری این موضوع معنا و مفهوم متفاوتی دارد.

طبق تحقیقات انجام شده از سوی موسسه تحقیقات بازاریاب "نوب" درباره گردشگری درمانی آسیا، برای گردشگران امریکایی سفر با هدف درمان یعنی گردشگری سلامت و درمان به معنی صرفه جویی در هزینه های درمانی است. در امریکا گروه های کم درآمدتر یا گروه های طبقه متوسط که تحت پوشش خدمات درمانی نیستند برای دریافت امکانات درمانی و پزشکی ارزان تر راهی کشورهای دیگر می شوند. برای گردشگران کانادایی و اروپایی هم صرفه جویی در هزینه یک اولویت مهم در انتخاب مقصد سفر برای درمان است اما علاوه بر انگیزه های مالی سفر درمانی به معنی رهایی از صف طویل انتظار در بیمارستان های دولتی برای دریافت درمان های پزشکی نیز هست. در این کشورها طبقاتی با درآمد متوسط از مشتریان مهم اصلی گردشگری درمانی همان هستند که نمی خواهند انتظارهای بی پایان برای دریافت خدمات درمانی بیمارستان های دولتی کشور خود را تحمل کنند.

• توریسم درمانی در سایر کشورها:

توریسم درمانی آفریقا، در مقایسه با کشورهای غربی، کشورهای توریستی آسیا با ارائه خدمات درمانی بسیار ارزان تر یک انتخاب ارزان برای هر فرد اروپایی و آمریکایی است.

توریسم درمانی خاورمیانه، نیز معنای خاص خود را دارد و آن برخورداری از متخصصان و پزشکان درجه یک است که در کشورهای خودشان موجود نیست. یک خانواده ثروتمند یا متعلق به طبقات بالای متوسط سفر درمانی را با هدف یافتن پزشکان حاذق و متبحر انتخاب می‌کند. شهروندان خاورمیانه در گذشته کشورهای غربی را برای درمان های پزشکی انتخاب می‌کردند اما پس از حادثه یازده سپتامبر به دلیل افزایش مقررات محدود کننده و سخت گیری در صدور ویزا به شهروندان عرب، شهروندان در کشورهای خاورمیانه ناگزیر کشورهای آسیایی را هدف سفرهای درمانی خود قرار دادند.

کشورهای آسیایی تایلند و سنگاپور نیز هم اکنون دو کشور برتر از نظر گردشگری درمانی هستند که به دلایل مختلفی همچون برخورداری از تجهیزات پزشکی با کیفیت، زیرساخت‌های درمانی عالی و حداقل مدت زمان برای انتظار و نیز در دسترس بودن متخصصان و پزشکان با عالیترین سطح مهارت، بیشترین تعداد گردشگر درمانی را بخود جذب می‌کنند. اما این تمام ماجرا نیست. این دو کشور در کنار یکدیگر و تنها در سال ۲۰۱۳ بالغ بر ۶۰ درصد از کل گردشگران درمانی در سراسر آسیا را بخود جذب کرده‌اند. از نظر میزان پول خرج شده در بخش گردشگری درمانی تایلند بالاترین سهم را از بازار گردشگری درمانی آسیا نصیب خود کرده است که کشور هند پس از تایلند از این نظر در رتبه دوم جدول کشورهای آسیایی جای دارد.

توریسم درمانی در هند نیز به عنوان یکی از ۵ مقصد برتر گردشگری درمانی در جهان میزبان بیش از 166 هزار گردشگر از سراسر جهان است که تنها در سال ۲۰۱۲ با هدف دریافت کمک‌های درمانی به این کشور سفر کردند. دفتر گردشگری بهداشت و درمان هند با اعلام این مطلب یادآور شده است که هند انتظار دارد تا سال ۲۰۱۸ درآمد خود را به ۶ میلیارد دلار افزایش دهد. در همین راستا تقویت و حمایت از طب سنتی، یوگا، آیورودا و گیاهان دارویی برای تحقق طرح افزایش درآمد ۶ میلیارد دلاری هند از محل گردشگری درمانی در دستور کار مقامات گردشگری هند قرار گرفته است.

توریسم درمانی ایران، با وجود کیفیت بالای خدمات درمانی و قیمت ارزان، به علت نبود تبلیغات مناسب، هنوز جایگاه خود را بازار نیافته است و گام‌های نخست را طی می‌کند. در حالی که دولت براساس برنامه ریزی‌های خود باید تا پایان برنامه چهارم توسعه ۳۰ درصد از نیازهای درمانی کشور را از طریق صدور کالا، خدمات پزشکی و توریسم درمانی فراهم کند. در این میان ایران رقیبان مهمی نیز در منطقه دارد. از جمله رقیبان مهم ایران در حوزه خلیج فارس می‌توان اردن و دبی را نام برد. کشور اردن سالانه ۵۰۰ میلیون دلار درآمد ارزی از توریسم درمانی دارد. دبی از چند سال پیش شهرهای سلامت را راه اندازی کرده و با برخی از دانشگاه‌های معتبر دنیا برای توسعه این مراکز قرارداد بسته است. اما این آغاز راه است.

طبق استراتژی‌های تعریف شده که قرار است اعتباری برابر با ۱۶ میلیارد درهم دبی به بخش توریسم درمانی اختصاص یابد، دبی می‌کوشد هسته قدرتمندی برای ارتقای این بخش ایجاد کند. این طرح شامل تقویت شبکه‌های موجود تسهیلات درمان و سلامت و نیز ایجاد زیر ساخت‌های مدرن و مرکز معتبر و بزرگی از متخصصان سلامت و مهارت‌های درمانی با اعتبار توریستی در دبی است. طبق این طرح، قرار است ضمن برقراری ارتباط با بازارهای گسترده جهانی و تحقیق در باره نخستین اقدامات در

راستای طرح استراتژیک دبی ۲۰۱۵، با مسیریابی و طرح عملی برای توسعه، مراحل آغازین این طرح عملی شود. تورسیم پزشکی در سال ۲۰۱۰ درآمدی بالغ بر ۷ میلیارد درهم برای امارات داشته است.

ایران در سال ۸۳ تقریباً ۱۲ هزار بیمار خارجی پذیرش کرده است که این میزان در سال ۸۴ به ۱۷ هزار و پانصد نفر رسید ولی متأسفانه آمار قابل استناد از درآمدهای حاصل از جذب تورسیم درمانی در سالهای اخیر در ایران وجود ندارد.

با این حال چالش اصلی فراروری گردشگری درمانی ایران، نبود مدیریت یکپارچه در این حوزه است و از آنجایی که چنین ایده‌ای در ایران تقریباً نو تلقی می‌شود، به نظر می‌رسد تهیه طرحی که به این مسئله به طور همه جانبه بپردازد و نیز تجارب کشورهای دیگر در این خصوص را مطالعه نماید، به سیاست‌گذاران کمک خواهد کرد تا برای جذب تورسیم پزشکی با رویکردی علمی و بومی حرکت نمایند.

در مقایسه گردشگری ایران با برخی کشورها، ایران نتوانسته کارنامه موفق در این زمینه از خود برجای بگذارد. به طور مثال، تنها در سال ۲۰۰۷ میلادی، حدود ۱۵ میلیون گردشگر خارجی از شهر دبی در کشور امارات متحده عربی در جنوب خلیج فارس دیدار کردند. این در حالی است که کشور ایران با سهمی کمتر از یک پانزدهم تعداد گردشگران شهر دبی در سال مشابه، تنها کمتر از ۱ درصد سهم درآمد جهانی از صنعت گردشگری را به خود اختصاص داده است. بر اساس گزارش‌های این سازمان، گردشگری در ایران رتبه دهم جاذبه‌های باستانی و تاریخی و رتبه پنجم جاذبه‌های طبیعی را در جهان داراست و یکی از امن‌ترین کشورهای منطقه و جهان از لحاظ امنیت برای گردشگران خارجی است. در سال ۲۰۰۸، در حدود ۲ میلیون گردشگر خارجی از ایران بازدید کرده‌اند و این در حالی است که در این سال ۸۴۲ میلیون گردشگر در دنیا سفر کرده‌اند (WTO 2012).

- تورسیم سلامت در ایران در عصر جهانی شدن و با تکیه بر فرصت‌های کارآفرینی در جهت رشد و توسعه اقتصادی در حال برداشتن گام‌های محکم و استواری است

گردشگری درمانی و بهداشتی امروزه از رو به رشدترین بخش‌های صنعت گردشگری جهان است. دولت جمهوری اسلامی ایران براساس برنامه ریزی‌های خود باید تا پایان برنامه چهارم توسعه ۳۰ درصد از نیازهای درمانی و بهداشتی کشور را از طریق صدور کالا، خدمات پزشکی و تورسیم درمانی فراهم کند. علاوه بر نیاز به صدور کالا و خدمات پزشکی درآمد تورسیم درمانی نیز می‌تواند برای کشورها خصوصاً کشورهای آسیایی که به حرکت در روند توسعه می‌اندیشند و سوسه انگیز باشد. این درآمد باعث شده است که برخی کشورهای آسیایی چون سنگاپور، تایلند و هند به طور چشمگیری در حال تبلیغ سرویس‌های درمانی خود در میان بیماران جهان باشند. درباره گردش مالی حاصل از تورسیم درمانی آمار دقیقی وجود ندارد، اما براساس آمار بهداشت جهانی، سالانه حدود ۵۰ میلیارد دلار، صرف درمان بیماران منطقه در کشورهای اروپایی و آمریکایی می‌شود که جذب درصدی از این مبلغ می‌تواند تاثیر چشمگیری در اقتصاد گردشگری کشورهای آسیایی داشته باشد.

- کشور ایران به دلیل برخورداری از جاذبه‌های تاریخی، فرهنگی و طبیعی منحصر به فرد خود در جایگاه ۱۰ کشور نخست گردشگری جهان شناخته شده است.
- ایران از نظر جذب گردشگر سلامت در رتبه ۵۳ جهان قرار گرفته است.

- ایران هفدهمین کشور پهناور جهان با جمعیتی در حدود ۷۰ میلیون نفر در ردیف یکی از کهن‌ترین کشورهای جهان قرار دارد. از نظر جاذبه‌های گردشگری طبیعی، آب و هوا و باستانی به ترتیب مقام‌های دهم، پنجم و چهارم در جهان را داراست. ایران در افق ۱۴۰۰ یکی از قطب‌های اصلی گردشگری سلامت در منطقه خواهد شد و از رهگذر آن نه تنها از خروج ارز جلوگیری می‌شود بلکه خلق فرصتی مناسب برای درآمد ارزی خواهد شد.
- دیده‌بانی جهانی کارآفرینی: از هر ۱۰۰ نفر ایرانی ۹ نفر دنبال کسب و کار جدید می‌روند
- مطالعات اسنادی و میدانی در حوزه گردشگری سلامت در ایران نشان می‌دهد که اگرچه گردشگری سلامت در ایران از دیرباز مورد توجه گردشگران و بیماران خارجی ورودی به کشور بوده است و در سال‌های اخیر نیز بسترهای مدیریت سازمانی و قانونی آن آغاز شده است ولی در حال حاضر مراحل نخستین توسعه خود را طی می‌کند و برای نیل به جایگاه شایسته خود با چالش‌هایی که به تبعیت از شرایط کلی کشور به وجود آمده، مواجه است.
- در حالی که تورسیم‌درمانی در بسیاری از کشورها نقش مهمی در ارزآوری دارد و هر ساله ۴۰ تا ۵۰ میلیارد دلار درآمد ارزی از طریق تورسیم‌درمانی عاید کشورهای اروپایی و آمریکا می‌شود، اما در ایران این صنعت جایگاه خود را باز نیافته و گام‌های نخستین را طی می‌کند. لذا مطالعات انجام شده در این خصوص می‌تواند راهگشای دولتمردان در این زمینه باشد.
- گردشگری پزشکی در ایران با وجود کیفیت بالای خدمات درمانی و قیمت ارزان، به علت نبود تبلیغات مناسب، هنوز جایگاه خود را بازار نیافته است و گام‌های نخست را طی می‌کند. در حالی که دولت براساس برنامه‌ریزی‌های خود باید تا پایان برنامه چهارم توسعه ۳۰ درصد از نیازهای درمانی کشور را از طریق صدور کالا، خدمات پزشکی و تورسیم‌درمانی فراهم کند.
- در این میان ایران رقیبان مهمی نیز در منطقه دارد. از جمله رقیبان مهم ایران در حوزه خلیج فارس می‌توان اردن و دبی را نام برد. کشور اردن سالانه ۵۰۰ میلیون دلار درآمد ارزی از تورسیم‌درمانی دارد. دبی از چند سال پیش شهرهای سلامت را راه‌اندازی کرده و با برخی از دانشگاه‌های معتبر دنیا برای توسعه این مراکز قرارداد بسته است. اما این آغاز راه است.
- گردشگری سلامت در ایران سابقه چندانی ندارد و در سال ۸۲ برای اولین بار این موضوع در ایران، از سوی وزارت بهداشت و درمان مورد توجه قرار گرفت و در سال ۸۳ و پس از ادغام سازمان‌های میراث فرهنگی، ایرانگردی و جهانگردی، تورسیم‌درمانی به صورت مستقل در ایران ایجاد شد. ایران دارای ظرفیت‌های متعددی جهت جذب توریست سلامت است که می‌توان به چشمه‌های آب معدنی در اکثر استان‌های کشور، مناطق کویری در قم، بخش‌های درمانی ناباروری شهید صدوقی یزد، دندانپزشکی، مراکز دیالیز و انجام انواع جراحی‌های قلب، پلاستیک و چشم و ارتوپدی در بیمارستان‌های مشهد و تهران، انجام پیوند مغز استخوان، پیوند کلیه و کبد در بیمارستان شهید نمازی شیراز و خدمات طب دارویی گیاهی همدان اشاره نمود. ارزان بودن قیمت خدمات پزشکی ایران نسبت به سایر کشورهای جهان، کیفیت مناسب و برابری آن با جدیدترین شیوه‌های علم طب در جهان از مهم‌ترین دلایلی است که می‌تواند گردشگری درمانی را در ایران رونق دهد و در خلق فرصت پیش‌تاز باشد. (جباری ۲۰۰۸)

- چندین مطالعه عوامل و ابعاد تأثیرگذار بر روی صنعت گردشگری پزشکی انجام شده است. در اینجا ذکر می شود:
- فورجیون و اسمیت ۲۰۰۷ عوامل تأثیرگذار به روی تصمیم گیری بیمار جهت جستجوی خدمات مراقبت بهداشت در خارج از کشور خود ارائه داده اند.
- اول: آنها عوامل تعیین کننده در انتخاب کشور مورد نظر بیمار را مشخص می نمایند .
- دوم: عوامل تعیین کننده انتخاب یک مرکز درمان مناسب را ارزیابی می کنند.
- سوم: ویژگی های خاص یک کشور مانند شرایط اقتصادی، جو سیاسی و سیاست های قانون گذاری بر انتخاب کشور تأثیر می گذارد در حالی که عواملی چون هزینه ها، اعتبار بخش بیمارستان کیفیت خدمات پزشکی و آموزش پزشک بر انتخاب مرکز مراقبت بهداشت تأثیر می گذارند (فاتحی راد ۲۰۱۰)
- منابع:
- - جواد سخدری، جهانگیر یدالهی فارسی، مهدی جعفرزاده ، «شناسایی نقش عوامل فردی موثر بر تشخیص فرصت های کارآفرینی در حوزه گردشگری سلامت» دوفصلنامه مطالعات گردشگری، دوره اول؛ سال اول، شماره دوم؛ پاییز و زمستان ۹۱. صفحات ۴۷-۶۷
- - مرتضی ایزدی و همکاران، «وضعیت گردشگری سلامت در ایران، فرصت یا تهدید»، مجله طب نظامی، دوره ۱۴، شماره ۲، تابستان ۹۱، صفحات ۶۹-۷۵
- - حسین باقری و همکاران، شناسایی فرصت های کارآفرینی در صنعت گردشگری ایران
- - نصیری پور امیراشکان*، سلمانی لیلا، «نقش توانمندی بیمارستان های تهران در توسعه توریسم درمانی، بیمارستان : پاییز و زمستان ۱۳۸۹، دوره ۹، شماره ۳-۴ (مسلسل ۳۵)؛ از صفحه ۵۷ تا صفحه ۶۷
- - یحیی زارع مهرجردی فهیمه فارغبررسی «عوامل موثر در نقش آفرینی توریسم درمانی و پویایی شناسی آن با استفاده از رویکرد پویایی های سیستمی» ۱۳۹۳